

ציודה לדרך:

עלון תורני אקטואלי לילדי ישראל

יו"ל חידי שבוע עם תכנים מגוונים!

ציודה לדרך – פרשת דברים

עלון מס' 58 | שנה 2

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת
ברכה בת ר' אהרן יוסף ת.נ.צ.ב.ה.

דרכי ציון אבילות

על אדמתה נבנו כנסיות, ואת רחובותיה מלאו
בליל של צמים וגוים. על היהודים נאסר להכנס
לירושלים.

רק פעם אחת בשנה - ביום החרבן - התר
ליהודים להכנס, תמורת מס של דינר לנפש.
מאז עברה ירושלים תלאות וכבושים רבים.
בשנת ד' שפ"ח נכבשה ירושלים בסערה על ידי
החליף [המושל] עומר, יורשו של מוחמד.

הוא הפך אותה לעיר מסלמית, בנה עליה
מסגדים, ואת שמה החליף מ"אליה קפיטולינה"
ל"אל קודס".

חרישת אדמת ירושלים לאחר החרבן, הייתה
פרענות קשה שארעה בתשעה באב. היה זה בשנת
ג' תתצ"ט (135 למנינם), ששים וחמש שנה
לאחר החרבן. הקיסר הרשע אדריאנוס חרש
את ירושלים כלה והחריב אותה עד היסוד. בכה
התקימה נבואת הנביא מיקה (ראו ירמיהו כ"ו)
פה אמר ה' צבאות, ציון שדה תחרש וירושלים
עיים תהנה..."

על חרבות ירושלים נבנתה במשך הזמן "עיר
חדשה". היא כנתה "אליה קפיטולינה", על
שם אליל רומי. הייתה זו עיר נוצרית לכל דבר.

שנים נוספות חלפו, ושוב עברה ירושלים מיד לידי הפעם כבשו אותה הנוצרים נוסעי הצלב, ששפכו בדרךם דם יהודי כמים. המסגדים שבנה המושל על הר הבית הפכו לכנסיות נוצריות. לאחר קרבות בלתי פוסקים בין הצלבנים והמצרים, העבירו את הבעלות על ירושלים לידי הסלטן המצרי צאלח א-דין.

רומאים, ביזנטים, ערבים, צלבנים ומצרים, כלם רבו על ירושלים. קסם מיוחד אפף את העיר הקטנה והענייה, אבל כלם ידעו את הסוד הגדול, ידעו ונסו להדחיק את הידיעה הזו, כי ירושלים הייתה, הונה ותהיה – שיכת לעם היהודי.

במשך אלפים שנות הגלות, עברו על ירושלים מלחמות רבות; היא נחרבה ונבנתה שוב ושוב, ורק קיר אחד נותר לו איתן ויציב – הכתל המערבי, שריד בית מקדשנו.

נאמר בשיר השירים (ב, ט): "הנה זה עומד אחר כתלנו, משגיח מן החלונות, מציץ מן החרפים". ואומרים חז"ל במדרש: 'הנה זה עומד אחר כתלנו' - אחר כתל המערבי של בית המקדש, שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם. ולמה? ששכינה במערב."

מספרים רבותינו: כשכבש אספסינוס הרומאי את העיר, חלק חומותיה לארבעה דפסים: דפס של ערביים, דפס של אפריקה, דפס של אלכסנדריה ודפס של פלשתים. ועלה השער המערבי לפגור - דפס של ערביים.

גזרו מן השמים שלא יחרב לעולם. למה? ששכינה במערב. הללו החריבו את שלהם והוא לא החריב את שלו. שלח אספסינוס והביאו את פגור לפגור. אמר לו: למה לא החרכת את שלה? אמר לו: חזיה, לשבחה של מלכות עשיתי. שאלו החרכת אותו, לא היו יודעים מה החרכת. עכשו יראו הבריות ויאמרו: ראו כחו של אספסינוס מה החריב!...

גם טיטוס הרשע, לאחר שהחריב את ירושלים, נסה בכל כחו להרס את הכתל המערבי. הוא הפעיל את "אילי הברזל" החזקים ביותר, שינגחו את הקיר, אולם כל נסיונות הבקוע בקיר

ה"פשוט", שממערב להר הבית, עלו בתהו. אילי הברזל האימתניים, שהפילו חומות אדירות, לא הצליחו להבקיע קיר זה! הקיר עמד לו איתן וכמו הכריז ואמר: הראית, טיטוס הגאה? לא אתה החרכת את מקדש היהודים. אלקיהם נתן לך את הכח להחריבו, בית הרוס הרסת. הנה, אפלו כתל פשוט אינך יכול לסתור!

כשראו הרומאים שאין באפשרותם להחריב את הכתל, נסו תחבולה אחרת; הם צוו את תושבי ירושלים לרוקן את אשפתם שלש פעמים בשבוע לידי הקיר הקדוש הזה. אלה שמתגוררים במרחק יום הליכה מהמקום, נצטוו לעשות זאת אחת לשבוע, והגרים במרחק של יומים הליכה - אחת לשבועים. בדרך זו היה הכתל מכסה אשפה במשך שנים רבות. אולם בהגיע הזמן, שם הקב"ה קץ לבזיון הזה.

הרבה שלוחים לו למקום. השליח ששלח ה' כדי לטהר את המקום הקדוש הזה היה הסלטן סלים. הוא קבע את ביתו מול הר הבית, בבית שחלונותיו משתקפים אל מקום המקדש.

הסלטן נהנה להתבונן מן החלונות הללו, שנוף בעל הוד קדומים נשקף מהם. והנה בהלה וכעס נוראים אחזוהו יום אחד, כשראה מחלון ביתו אשה זקנה נושאת בידיה מספר שקים מעלי צחנה, ומשליכה אותם בפנה המערבית להר הבית. לתדהמתו הבחין כי המקום כלו מלא אשפה.

מברורים שצרה וחקר, נודע לו על המסכת העתיקה של צאצאי הרומאים, לזרק את אשפתם דוקא במקום זה. הוא החליט לפעל מידית לפגור הרי האשפה שהצטברו שם. מה עשה? נגש אל הר הזבל, ופגור לתוכו מטבעות זהב רבים. עד מהרה נהרו אנשי העיר אל המקום, כדי לפנות את האשפה ולזכות באוצר. תלי אשפה פגור, ולעיני כל נחשף הכתל המערבי!

לעולם אין השכינה זזה מהכתל המערבי. אמר רבי אלעזר בן פדת: אף בזמן שחרב בית המקדש, אין השכינה זזה ממקומה, שנאמר (מלכים א ט ג): "והיה עיני ולבי שם כל הימים".

ואכן הכתל, אשר גם בחרבנו יכול כל יהודי להרגיש ולחוש כי זה בית אלקים וזה שער השמים, מחזק בנו את התקנה ואת האמונה שבמהרה נזכה להתגלות השכינה בהר ה' ובבנין בית המקדש, כמו שנבא ישעיהו הנביא מפי ה' (ישעיה ב, ב-ג):

'והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות, ונהרו אליו כל הגוים: והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרךיו ונלכה בארחתיו, פי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם.'

אמר רב אחא: לעולם אין השכינה וזה מכתל מערבי של בית המקדש, שנאמר: "הנה זה עומד אחר כותלנו".

הסבר על ענין קיומו של הכתל המערבי כתוב בספר אמונה והשגחה: "מקום מקדשנו - כשנתבונן בו נפיר ענין נצחיותו... אף כששלוטו כמה ימים ורצו לעקרו, לא עלתה בידם. וזהו סימן מבהק שלא וזה שכינה משם... והוא כמו עצם "לזו" שנשא באדם לאחר מותו, שהוא יהיה יסוד לבנין האדם בתחית המתים. והוא רמז לכלל ישראל, שלא יכלה ממנו שארית הפלטה!"

בְּדֶרֶךְ הַזִּמְן

ענפי רוח וגדולי תורה קמו והובילו רבבות תלמידי חכמים, ועולם הישיבות פרח והתפתח. גדולי ה"ראשונים" פעלו בעת ההיא, ודבריהם חיים קיימים עד עצם היום הזה בהיכלי התורה. ביניהם: הרמב"ן, רבנו יונה, הרשב"א הריטב"א והר"ן. גם רבנו הנשר הגדול הרמב"ם נולד בספרד בעדן זה. גדולי החכמים והמשוררים - רבנו שלמה אבן גבירול, רבנו יהודה הלוי ורבנו אברהם אבן עזרא, אשר מהוים מרכיב פז ב'תור הזהב'. מה גרם לגרוש היהודים, שנמנו ברבם על האליטה הספרדית והיו אזרחים חרוצים, תורמים ומשכילים? מי שעמד מאחורי הגרוש הנורא, היה תומאס דה טורקומודה, כמר ספרדי שעמד בראש האינקוויזיציה הספרדית. היהודים בגלוי לא היו תחת האוטוריטה של האינקוויזיציה, אבל ה'מראנוס' - הנוצרים החדשים, היו גם היו. תופעת ההתנצרות בקרב יהודי ספרד התחילה אחרי הפוגרומים שנערכו ביהודים בשנת 1391, הידועים בתולדות עם ישראל בתור 'גזרות קנ"א'. במהלך פרעות אלו, המירו יהודים רבים

'תשעה באב' היה מאז ומתמיד יום קשה בהסטוריה היהודית, פאשר מפעם לפעם, נוספה לו עוד שכבה של קשי. כה למשל היה בשנת רנ"ב, לפני כ-530 שנה, פאשר בתשעה באב גרשו כל היהודים מספרד.

גרוש היהודים מספרד, הנו ארוע מכונן ורב משמעות בהסטוריה היהודית, והוא מופיע גם ביומנו של לא אחר מאשר כריסטופר קולומבוס - רב החובל המפרסם שבמסעותיו 'גלה' את יבשת אמריקה. באותו החדש שבו הוד מלכותם הוציאו את הפקדה שכל היהודים יגרשו מהממלכה ומהארצות השוכות לה, באותו החדש הם צוו עלי לקחת על עצמי, עם מספיק אנשים, את מסע התגלית להודו", כה מתחיל היומן המפרסם של קולומבוס. המסע הראשון אל העולם החדש, שבו עתידים היהודים להקים קהלות יהודיות גדולות, החל באותו חדש בו גרשו מהארץ שבה נהנו עד לא מזמן מ'תור זהב'.

ומהו 'תור הזהב'? לארה כמה מאות שנים שגשגה הקהלה היהודית בספרד, מבחינה מדינית וכלכלית, וכעקר - מבחינה רוחנית.

לקחת את בתייהם עמם. בנוסף, נאסר עליהם לקחת כסף או זהב.

רבים מהגולים שמו פעמיהם לארצות הקרובות, אף במקומות רבים שלטו המסלמים שאסרו על המגרשים להכנס למדינתם. בני המזל היו אלה שהפליגו עד לטורקיה. הסלטן של אותו זמן קבל את פניהם בשמחה וסיע להם להתיישב בטורקיה: בין היהודים היו תרשים ואמנים רבים, והסלטן נזקק לכלי נשק כדי להלחם בהצלחה בנוצרים. עד סוף ימיו נהג הסלטן לומר: "איה אפשר לקרא לפרדיננד מספרד מלה חכם? אותו פרדיננד רושש את ארצו והעשיר את ארצנו שלנו!"

ודון יצחק אברבנאל, שר האוצר העשיר שלא הצליח להעביר את רע הגזרה? הוא לקח עמו מספר את האוצר שאין לו תחליף: למוד התורה שלו. הוא עבר לאיטליה, שם נאלץ עוד מספר פעמים לעבר ממקום למקום, אבל את אותו שנים הקדיש כדי לסים את כתיבת פרושו על התנ"ך.

התורה נודדת מארץ לארץ. במשך שנים רבות היו מרכזי התורה בארץ ישראל, אחר כך נדדו לבבל, שם פרחת התורה. לאחר מכן הייתה ספרד למרכז העשיר התורני. משם התפזרה לארצות ארופה ואפריקה, איטליה וטורקיה. את הגוף היהודי כוללים הגוים להשמיד, אף לא את הנשמה! עם ישראל חי, ועמנו תורת חיים.

את דתם כדי להציל את חייהם. לאחר מכן, סרבו השלטונות לאפשר לאותם יהודים לשוב לדתם. במאת השנים שלאחר מכן הלכו וגדלו מספר המתנצרים-לכאורה בקרב היהודים: מי מתוה פחד בעת פרעות, מי מרצון כדי לחיות בידר בטחה.

הכמר לא הסתפק בזאת. הוא פנה אל שליטי ספרד, המלה פרדיננד והמלכה איזבלה, ואמר להם שכל עוד יהודים שומרי מצוות ממשיכים לחיות בספרד ומרשים לשמר על יהדותם, הנוצרים החדשים ימשיכו להיות משפעים לרעה על ידם. המסקנה? יש לגרש את כל היהודים.

למשך זמן מה, פרדיננד ואיזבלה סרבו לבקשתו של טורקוומדה לגרש את היהודים. אבל בינואר 1492, חרף שנת רנ"ב, כשהצבא הספרדי כבש את המעוז המסלמי האחרון בגרנאדה ובכה השיב את כל ספרד לשלטון נוצרי, היהודים כבר נראו להם מיתרים. ב-30 במרץ הוצאה הגזרה: על כל היהודים להמיר את דתם לדת הנוצרית - או לעזוב את ספרד תוה ארבעה חדשים.

היהודים לא רק נאלצו לעזוב את ספרד, הם גם נאלצו להשאיר את רכ רכושם מאחוריהם. את נכסי-הדלא-נידי שלהם לא נותר להם אלא למכר במחירים מגתכים: תושביה הנוצרים של ספרד הרי ידעו שעליהם לעזוב עד תשעה באב, ירצו או לא ירצו, ובכל מקרה לא יוכלו

בדרך התפלה

היא נחשבת ל"כסף מזמן" בשמים. אפלו עשו הרשע בשעה שגלה שבוכותיו נלקחו ממנו על ידי יעקב, בכה בכי אמתי מתוה לבו. במדרש מבאר שבוכות שהזיל שתי דמעות, הצליח לגבר

כליל תשעה באב מקוננים על חרבן הבית. הנביא ירמיהו פתב במגלת איכה: "בכו תבכה בלילה ודמעתה על לחיה". זהו לילה של בכי. קשה להעריה את עצמתה של הדמעה, ועד כמה

פעמים על עם ישראל, והדמעה השלישית עמדה לצאת מעינו אף לבסוף נבלעה חזרה. (עי' אבות דר"נ פ"ק מו' ותנחומא תולדות סימן כד').

גם על ערפה פלתה של נעמי מספר במגלת רות, שפכתה בעת פרידתה מנעמי. ועל כה נאמר בתלמוד: דרש רבא: בשכר ארבע דמעות שהורידה ערפה על חמותה - זכתה ויצאו ממנה ארבעה גבורים (שאחד מהם היה גלית שגלהם ב"דוד), שנאמר: (רות א) "ותשאנה קולן ותבכינה עוד". (סוטה מב:).

במחזור ויטרי (סימן תקלא ד"ה עשרים וארבעה) מובאים עשרה אנשים שדמעתם נשמעת מ"ד: "עשר דמעות נשמעות. דמעת העשויקים, דמעת הענינים, דמעת שכיר על שכרו (אדם שלא מקבל את שכרו בתאריה המיעד), דמעת בעלי תשובה, דמעת צדיקים בתפלה, דמעת יתום ואלמנה, דמעת עבד ואמה, דמעת נחשד בדבר ולא עשהו, דמעת נדחק בשעבוד מלכות, ודמעת חולה על מטתו."

מספרים שפעם בא זוג אל רבנו יעקב ישראל קניבסקי - 'הסטייפלר', ובקש בתחנונים ברכה על ילדים. 'אני לא אצא מכאן עד שהרב יבטיח לי ילד!' כה פרץ הבעל בבכי מר. "אני לא מבטיח ילדים", השיבו הרב. "אני רק יכול להבטיח להתפלל בעבורכם!"

אחרי תשעה חדשים הגיעו בני הזוג להודות על הנס הגדול, כשהם חובקים את הילד בורעותיהם. כעת, לפני הברית הם באים בבקשה שהרב יהיה הסנדק של התינוק. אמר להם הסטייפלר זצ"ל: אם הייתם בוכים כמוני - גם התפללות שלכם היו נשמעות!

דמעות שהורים מורידים כשמתפללים על בניהם אינם שבות ריקם!

בימים האחרונים פגשתי בהורים של נער שזוכה לעלות בעולם התורה ולהתקבל בשיבה קדושה. ילד זה, ממשפחה 'רגילה' באחת מערי השדה, הצט"ן בלמודיו, ומוריו מעידים עליו כי יש לו סכוי לגדל בתורה ולהיות מגדולי ישראל!

בשיחה עם רבני ופעילי 'קרן ההסעות' לקראת המעבר המרגש לעולם התורה, בה הרעיפו שבחים על יכולותיו המיוחדות של הילד בלמוד, חשף אביו כי כאשר התחיל את דרכו בבית ספר תורני, לא כל כף הצליח. יום אחד שב הבינה וספר לאמו שלאחרונה התחילו בפתה ללמד גמרא, והוא ממש לא מצליח להבין את הנלמד.

אמו של הילד שמעה והחלה לבכות. כשבעלה חזר מהעבודה, ראה את אשתו יושבת ובוכה. כששמע כי בנם לא מבין גמרא, הצטרף אף הוא לבכי. וכה ישבו שניהם וכו. על מה בכו? על גשמיות? על פרנסה? על חיי עולם הזה? לא! בכו לה' שבנם יצליח בלמוד הגמרא!

מאותו היום - מעיד האב באזני לפני מספר ימים - היה תלמיד חדש בפתה! הילד התחיל להבין! רבנו של עולם! תן בלבנו בינה להבין ולהשפיל, לשמע ללמד וללמד, לשמר ולעשות, ולקיים את כל דברי תלמוד תורתה באהבה! שצרי דמעות לא נגעלו!

הסטייפלר, רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל

ילדים יקרים!

**הגליון יוצא להפשת 'בין הזמנים', ולכן אין שאלות בשבוע זה. יהי רצון ששפיל
לנצל פראוי את החפשה לאגירת פחות ולהתחדשות לקראת ימי אלול
הבאים לקראתנו לטובה!**

תשובות לגליון הקודם

בפרשתנו יש פעמים את המגן "42" – אלו הם?

• **42 מסעי בנ"י בדרךם לארץ אבותינו, ו-42 ערי מקלט להורגי נפש בשגגה.**

מגן לנו שגם מחשבת עברה דורשת כפירה?

• **השבים ממלחמת מדן הביאו לה' קרבן (תכשיטים של נשי מדן) לכפר על מחשבת עברה.**

בשבת חל ר"ח אב. מה נאמר בפרשת מסעי שארע בתאריה זה?

• **שביום זה נפטר אהרן הכהן**

פותרים: איתמר א. | אביגדור ה. | חוי ב. | רותי מ. | ציפי ל.

**מעונינים להנציח את העלון הבא לזכות יקירכם?
צרו איתנו קשר במייל: zaida@kerenh.org.il**

רוצים את העלון אצלכם?

שלחו בקשה לדוא"ל zaida@kerenh.org.il ונשלח אליכם!

ת.ד. 257 בני ברק או בהעברה לבנק הפועלים סניף 655 מס' ח-ן: 339991 קרן הסעה וסיוע לתלמידי החינוך העצמאי ע"ד 5-804-659-95
התרומות מוכרות לצרכי מס לפי סעיף 46 כמו"כ ניתן לתרום בקלות ובמהירות בכל עמדות "נדדים פלוס" ברחבי הארץ